

A marxista világnézet egyetemi oktatásának negyedszázada Szegeden

A NEGYEDSZÁZADDAL ezelőtt, az 1949–50-es tanévtől kezdve a marxizmus-leninizmus oktatásának bevezetése az egyetemeken már jelzi, hogy a proletárdiktatúra hatalmi-politikai viszonyai megszilárdultak, és elkezdődött a kibontakozó új társadalmi rend világnézetének egy sokkal határozottabb ütemű, céltudatos terjesztése az állami felsőoktatásban. És ez egészen természetes.

Minden társadalmi rendnek ideológiai támasza volt és van szüksége. A kizsákmányolásra épülő társadalmak eszmei-ideológiai támasza elsősorban az egyház, a vallásos világnézet volt. Magától értetődik, hogy a kommunista párt vezette munkáshatalom eszmei-ideológiai támaszává a marxizmus-leninizmus, korunk forradalmi világnézete vált. A marxizmus-leninizmus mint a világról, a társadalom fejlődéséről alkotott nézetek rendszere; eszközül szolgált a hatalom megragadásához, és ettől kezdve az új társadalom építésének tudományos ösztönzőjévé, segítőjévé lesz. Magunk is tanúi vagyunk, hogy a burzsoázia hatalom minden erőszakosságával üldözött eszme, hogyan válik — különösen ettől az időtől — uralkodóvá.

A marxizmus-leninizmus oktatásának elkezdése azt jelentette, hogy a felsőfokú tanintézetekben oktatott tudományok témaköre gazdagodott a marxista társadalomtudomány oktatásával. Itt azonban nem arról van szó, hogy ettől kezdve a hallgatóknak még egy új tantárgyat kellett tanulniuk, hanem arról, hogy a marxista-leninista társadalomtudományt olyan fokon kell elsajátítani, hogy az a hallgatók gondolkodásának és világnézetének alapszámjává váljon. Ez a folyamat vette kezdetét a marxizmus oktatásának megkezdésével.

A marxizmus oktatása hozzájárult ahhoz, hogy a szocializmus rendszerének jövőndő — többségében munkás- és parasztszármazású — értelmisége megismerkedjék a marxizmus-leninizmussal, gondolkodásának, cselekedetének, társadalmi tevékenységének meghatározó elve legyen.

Az is lényeges, hogy a marxizmus-leninizmus oktatása az egyetemeken nagyban hozzájárult a marxizmus-leninizmus hegemon szerepének gyorsabb ütemű kibontakozásához, pozícióinak megerősödéséhez.

Az ideológiai tanszékek életre hívása és tevékenységük kibontakoztatása nem ment simán és zavartalanul. Ezt elsősorban azok ismerik, akik kezdetől részt vettek ebben a munkában. Ők tudják csak igazán, hogy nemcsak ellenségeink rosszindulatával, hanem saját felkészületlenségünkkel, tapasztalatlanságunkkal, a jegyzet és irodalom hiányával is meg kellett küzdeniük.

Ekkor olyan viszonyok között éltünk, amikor a politikai hatalom további térhódításának és megerősödésének elengedhetetlen része volt a marxizmus-leninizmus oktatásának kiterjesztése, de része volt a szocialista kulturális forradalom kibontakoztatásának is. A párt tudta, hogy a marxista-leninista világnézet terjesztésének kiszélesítése (egy idő után), a hatalom ideológiai megerősödéséhez vezet, és növeli a szocialista építőmunka tudatosságát.

Három évtizeddel a felszabadulás után saját tapasztalataink alapján is állítjuk, hogy nincs korszerű műveltség, felkészültség a marxizmus-leninizmusból távol. Napjaink embere nem szolgálhatja jól a szocialista társadalom céljait, ha a korszerű ideológiát nem ismeri, és ha ez a világnézet nem hatja át munkásságát. Új korszak — új eszmét kíván, mi több: követel. A munkásszály vezette társadalom eszmerendszere éppen ezért nem lehet a régi, a leutált társadalom világnézete. Mindez a kommunista számára már akkor is világos volt, és egészen természetes.

NAPJAINKBAN új helyzetbe kerültünk. Ennek lényege úgy fogalmazható meg, hogy a szocializmus anyagi forrásainak gyarapodásával tovább növekedett a szocialista eszmék hitele. Hazánk is ama országok közé került, amelyek elmondhatják magukról, hogy az utóbbi évtizedben lényegesen képesek voltak anyagi javaik megkiszerezésére, mind az iparban, mind a mezőgazdaságban.

Csak néhány adatot. Az ipar 5 évenként több mint 40 százalékkal volt képes növelni termelését. Tízévenként ez 80 százalék feletti termelésnövekedés. Az 1965. évben a mezőgazdaság 2 millió tonna gabonát termelt, és 1974. évben 4,9 millió tonnát. Ez azt jelenti, hogy a szocialista mezőgazdaság 10 év alatt több mint megduplázta gabonatermelését. De elmondhatjuk ezt sertés- és baromfitermesztésünkről is. Ez a gazdasági alap a leglényegesebb biztosítéka jövőnk felgyorsuló alakulásának.

A szocialista eszmékre épülő társadalmunknak növeli a tekintélyét, a hitelét, életrevalóságának bizonyítékát, ha a dolgozó ember létező viszonyainak állandó javítására képes. Csak erősítők bennünket, ha az uralkodó világnézet az anyagi javak növekedésével párosul. Egerszerűbben szólva: korunk világnézetének materiális megvalósulását tapasztalják az emberek. Aligha van nagyobb társadalomformáló erő, mint ha az emberek gyakorlati tapasztalatát egybeesik világnézetünk tanításával. Az emberek anyagi feljebbjutásának javulása felgyorsíthatja az ideológia, a világnézet elterjedését és elfogadásának folyamatát. Ez olyan helyzet, amelynek lehetőségével élünk kell.

A marxizmus-leninizmus sajtósági társadalomtudomány, amely azáltal él, hogy állandóan kiegészül a társadalmi gyakorlat új tapasztalataival. Ha dogmává merevítjük, akkor megfosztjuk forradalmiságától, ha sarkítottakhoz nem ragaszkodunk — az oportünizmus hibájába esünk.

Pártunk ideológiai munkájának egyik jellemző vonása éppen az, hogy a marxizmus-leninizmus tanításait sikerült a legfőbb társadalmi folyamatokra alkotóan alkalmazni — különösen az utóbbi, közel két évtizedben. Hadd bizonyítsam ezt néhány példával:

Az a céltudatos erőfeszítés, amit az államélet, a tanácsrendszer, a szocialista demokráziának gazdaságátása és továbbfejlesztése érdekében végzett pártunk a gyakorlatban, ez elméletileg nem más, mint a marxista-leninista államelmélet sikeres adaptálása a mai magyar viszonyainkra. A mezőgazdaság szocialista átszervezésében elért eredményeink elméleti alapjául a lenini szövetkezeti terv szolgált. A gazdaságirányítás ma érvényesülő rendszerében, ennek kidolgozásához, a

marxista politikai gazdaságtan nyújtotta az elméleti alapokat.

PÁRTUNK mindig akkor ért el sikereket, amikor gyakorlati tevékenységében hozzáértéssel alkalmazta a marxizmus-leninizmus forradalmi tanításait. Mindez olyan történelmi tanulság, amelyet további munkánk során sohasem szabad szem elől tévesztetni. Abban a helyzetben vagyunk, hogy a viharos gyorsasággal fejlődő természettudomány mind gyakrabban és mélyrehatóbban bizonyítja világnézetünk igazságát, objektivitását. Mindez megerősíti a marxista-leninista filozófia ismeretelméleti sarkátéleit. E folyamat tudatosításában nagy szerep várt és vár az egyetemnek, főiskolák marxista tanszékeire is.

A marxizmus-leninizmus oktatása megkezdésének egyik legnagyobb jelentősége abban volt, hogy határozottabb lett az egyetemeken demokratizálódásának folyamata.

Napjainkban a marxista tanszékek tanárai, az Oktatási Igazgatóság vezető propagandistái, állandó előadói. Nélkülük nehezebben tudnánk ellátni feladatainkat, megfelelni annak a követelménynek, hogy a mozgalmi élet káderei képzésének és továbbképzésének megyei központja legyünk.

A MARXISTA oktatók munkájának színvonalát és tekintélyét növelte a tudományos kutatás gyakorlatának bővülése. A kutatómunka alapvető feltétele az volt, hogy a marxista oktatók szerezzék meg az ismereteket és a tapasztalatokat, amelyek a nagyságrendjét, amely nélkül nincs tudományos oktató- és kutatómunka. Már önmagában az is nagy jelentőségű, hogy a tudományos kutatás és oktatás közelebb került egymáshoz. Csak hasznára vált a marxista nevelésnek, hogy az oktatott tananyag tárgykörébe tartozó témákat kutattak a tanárok.

Igy alakult ki Szegeden a marxista oktatóknak az a gárdája, amely a pártoktatás, az ideológiai és a propagandamunka színvonalának, e színvonal állandó emelésének egyik legfőbb biztosítéka. Benne élnek megénk mozgalmi, politikai életben, katalizátorai számos folyamatnak. Tagjai párt-, állami és tömegszervezeti vezető testületeknek. Előterjesztéseket, vitaanyagot készítenek, folyóiratot, lapot szerkesztenek, és újak megjelenését készítik elő.

A tanszékek és oktatóik hozzájárultak és maguk is tevékeny résztvevői a szélesedő helytörténeti kutatásnak. Az eddig megjelent tanulmányok, dokumentumok, publikációk, monográfiák, életrajzi gyűjtemények stb. jelzik az élenkűl helytörténeti kutatás eredményeit.

Néhány megjegyzést arról, mit kíván a jövő?

Az egyik, hogy a marxizmus oktatói még jobban éljenek benne megénk társadalmi életében, vegyenek részt az itt levő folyamatok tudományos igényű összefoglalásában, szintézisének elkészítésében. Vonjuk le a jelenségekből elméleti és politikai konzekvenciákat — s tegyük azokat a politikai vezetés közkincsává.

A másik észrevételünk; miközben növekszik munkájuk, tanításuk elméleti színvonala, ne távolodjanak el a gyakorlattól. Az elméleti színvonal emelkedése ne vezessen a marxizmus-leninizmus elvont tanításához, pusztá ismertetéséhez,

S VÉGÜL szöve teszem, hogy pártunk kongresszusai mindig hozzájárultak az elmélet és politikánk, a mozgalmi élet és munkátlusunk tartalmi elemeinek gazdagításához. Minden bizsonnyal ezzel számolhatunk pártunk XI. kongresszusán is. Természetes tehát, hogy tanszékeink erre felkészülnek, és már e tanév második felében a mindennapok oktató-nevelő munkájában hasznosítják majd a kongresszuson elhangzott elveket, az elfogadott dokumentumokat.

Évente több mint 1200 elvtárs tanul a megyei pártbizottság Esti Egyetemének különböző tanfolyamain, ahol a tanárok, a felsőfokú tanintézetek társadalomtudományi tanszékeinek oktatói, valamint a legfelkészültebb pártmunkások. Ebben a népszerű pártoktatási formában jól ötvöződik a magas színvonalú elméleti felkészültség, és a mozgalmi életben felhalmozott tapasztalatok. A marxista tanszékek kommunista tevékenyen hozzájárultak az Oktatási Igazgatóság megbecsült ségének növekedéséhez, a párt- és a mozgalmi élet kádereinek képzéséhez.

De igaz ennek a folyamatnak az az oldala is, hogy jól felkészült pártmunkások is tanítanak az egyetemeken marxista tanszékeiken. Pártmunkákat, politikai gyűléseket tartanak, ismerik az egyetem oktató-nevelő és mozgalmi életét.

A vidéken dolgozó egyetemeken jobban benne élnek a táj, a város szellemi életében. Növekvő kötődések fűzik őket a szellemi, a kulturális, de a mozgalmi élethez is. Gyakorlati a területi párt- és állami, valamint az egyetem vezetői közötti személyes kapcsolatok is.

AZ IDEOLÓGIAI tanszékek hatása sajátosan érvényesül az egyetemeken, mert a szaktanszékek előadói sem tudják (meggyőződésem, hogy nem is akarják) kivonni magukat ama hatás alól, amelyet az ideológiai tanszékek létezése és munkája teremt a tanintézetekben. Az ideológiai tanszékek eszmei hatással vannak a hallgatókra, a többi szaktanszékekre, ezek munkájának eszmei tartalmára. Javítják azt az egyetemi légkört, amelyben a párt-, a KISZ-, a szakszervezetek mozgalmi munkájukat végzik.

Igaz, hogy a marxizmus-leninizmusnak önálló tanszékei alakultak, de nem felelhetjük, hogy nekünk szocialista egyetemeink vannak. Ily módon a hallgatók és a tanárok marxista világnézetének formálása nemcsak az ideológiai tanszékek, hanem minden állami és mozgalmi szerv, és minden tanszéki professzorainak, tanárainak természetes feladata. A szocialista világnézetnek kell áthatni egyetemeink egész oktató-nevelő tevékenységét. Ebben a folyamatban nagyon fontos koordináló munkát is végezniök kell a marxista tanszékeknek, ezek vezetőinek.

Negyedszázad összefoglaló eredménye, hogy a marxizmus-leninizmus feltartóztatatlannul terjed a világban. A Szovjetunió vezette szocialista világrendszer eredménye növekedése állandó jellegű. Pártunk politikai elfogadott, és népünk általi támogatott. Az ideológiai tanszékek szervezési részével lettek az egyetemi, a főiskolai oktatásnak. Tudományos tekintélyük növekvőben van. A tanszéki dolgozók felkészültsége állandóan gyarapszik. Meggyőződésből végzik munkájukat.

Ezek a legfőbb biztosítékok a következő évtizedekre.

DR. ÁGOSTON JÓZSEF

Szeged-Szőreg? Szeged (Algyő)? — vagy Tápé?

Mióta az öt szomszédos község közigazgatásilag egyesült Szegeddel, a hivatalos iratokban elég nagy a zűrzavar: vajon most aztán hogy is nevezzük őket? Mint önálló községek, nagyközségek, közigazgatási helységek megszűntek, címszóként a Magyar Népköztársaság 1973. évi helységnévtárában sem szerepelnek már. A községegyesítések, községek városokhoz csatolásai fejezetben ezt olvashatjuk: Tápé + Algyő + Gyálárét + Kiskundorozsma + Szeged + Szőreg = Szeged (1973). S ez a formai változás tulajdonképpen megfelel az Elnöki Tanács egyesítést tartalmazó rendeletének, hiszen 17/1972. számú határozatában Szeged névvel rendelte el a közigazgatási egyesítést. Az Elnöki Tanács egyúttal úgy intézkedett, hogy „a KSH elnöke gondoskodjék a határozatban elrendelt egyesítésekkel kapcsolatos államigazgatási helynévváltozásokrak a Magyar Népköztársaság Államigazgatási Helynévkönyvében való nyilvántartásba vételéről.”

A rendelet tehát nem hagy kétséget afelől, hogy Algyő, Tápé, Kiskundorozsma, Szőreg és Gyálárét, mint közigazgatási helynevek megszűntek. Földrajzi helynevekké váltak — mint városrészek. Olyanokká, mint Rókus, Alsóváros, Tarján, Odessa, Móraváros stb. A hagyománytisztelő és a megszokás természetesen lehetetlenül teszi, hogy ebbe a sorba napok alatt beilleszkedjenek a tudatunkban. De nem is volt cél, hogy ezeket a neveket kitöröljék a használatból. Az egyesülés idején nyíltan kimondták minden fórumon, hogy „a községek Szegedhez csatlakozása nem sérti a helyi hagyományok, szokások ápolását, hanem elősegíti azt”. Az egyesülést megszavazó tanácsülésen pedig a határozat kifejezetten említést tesz róla, hogy „a községek nevének fennmaradása Szeged közigazgatási területén is biztosítható legyen. A helyi jogszabályi rendezés tiszteli is ezt az elvet, amikor a városi tanács működési szabályzatában Algyő, Tápé, Kiskundorozsma, Szőreg, Gyálárét városrészekről tesz említést.

Apróságok tűnhetnek az alaposkodás, de nap mint nap beleütközünk és fennakadunk a problémán. Irnak hatalmas közlekedési táblák, ahol ilyen új kreációkat: Szeged-Algyő, Szeged-Szőreg stb. ... lapunkban is tetten érhető az ingadozás, mert hol egyszerűen csak „Algyő”, „Tápé”, hol „Kiskundorozsma városrészt”, „Szőreg vá-

rosrészt” alakban emlegetjük a csatlakozott községeket, hol meg olyan hibás alak kerül a hasábkra, mint a közlekedési tábláké. A közlekedés számára készített táblák egyértelműen önkényesek, hiszen nem létező helységeket tartalmaznak a lakott terület jelzésének helyén, de magukban hordozzák azt a dilemmát, amit az új helyzet okoz — nevezetesen: hogy félrevezető lenne az is, ha csupán a közigazgatási helynevet (Szeged) tüntetnék föl a táblán. Az utas így azt gondolhatná, hogy már átfutott Szegeden, holott csak egyik városrészt érintette, amely valamikor önálló pont volt a térképen, s amelyet még ma is sokféle így őriznek az emberek. Mindenesetre jobb lenne, ha a közigazgatási helynévhez nem kapcsolnák hozzá kötőjellel a volt község nevet, hiszen ez önkényes megváltoztatása a hivatalos névnek. Ehelyett alatta vagy mellett, kisebb betűvel, zárójelben inkább elfogadható a járóköztartásba vételről.” Szeged (Szőreg), Szeged (Tápé) —, s ha a mostani táblákat megvisseli az idő, így lenne jó cserélni őket.

Ha az egyesítést kimondó rendeleteket és határozatokat böngésszük, teljesen világossá válik: az egykori községneveket csak földrajzi helynévként kezelhetjük, amelyeknek jogi és közigazgatási jelentőségük nincsen. A köztjeles írásmód viszont éppen ilyet feltételez, s emiatt teljesen hibás variáns. Sehol az országban nem követnek ilyen gyakorlatot. Nincs egyetlen táblán, egyetlen iraton, de még a köznyelvben sem ilyen alak: Budapest-Soroksár, vagy Miskolc-Diósgyőr, noha egyik név sem vesztett el az egyesülés folyamatában. Szegeden akkor járunk el helyesen, ha az egykori közigazgatási helyneveket földrajzi helynevekként használjuk az új szituációban. Így foglalt állást a városi tanács végrehajtó bizottsága is legutóbbi ülésén, fellepözva az egyesülés dokumentumait.

A tudatban vezessük át a változást: Algyő, Gyálárét, Kiskundorozsma, Szőreg és Tápé városrészek! Az összeépülési folyamat kedvez ennek, a jövőben a megszokás is erősebb lesz. De hogy eredeti nevükön épüljenek be a városrésztbe, az kívánatos is, meg elkerülhetetlen is. Akkor pedig írjuk és használjuk ezeket a neveket eredetiben — ahol és amikor földrajzi értelemben szükséges — az új jelentést értve rajtuk.

Sz. S. I.

Géppel aratják a nádrengeteget

Hazánk legnagyobb összefüggő nádasa a Fertő tó magyar oldalán található. A mintegy 10 ezer holdas nádrengetegben az elmúlt idényben csaknem 2 millió kéve nádat arattak le, az aratáshoz kedvezőtlen időjárási viszonyok ellenére. A nád feldolgozást a Fertő Nádgyazdasági Vállalat fertszentmiklósi üzemében befejezték.

Az új aratási idényre megkezdte a felkészülést. Elsősorban a különböző típusú gépeket javítják. Rendbehozzák az uszó aratógépeket is, hogy magas vízállás esetén se szüneteljen az aratás.

A nád még zöld, a szálok erősek, és magasak. Az alsó levelek már színesednek,

ami azt jelzi, hogy rövidesen megkezdődik az érési időszak. (MTI)

Skoda-mozdonyok

A csehszlovák Skoda Művek az elmúlt húsz évben világviszonylatban jelentős elektromosmozdony-exportőrré fejlődött; az ebben az időszakban gyártott három-ezer mozdony közül kétezer külföldre — főként a Szovjetunióba — szállítottak.